

MARCIN JAMROŹY

WPLYW OPODATKOWANIA NA WYBÓR FORMY INWESTYCJI BEZPOŚREDNIEJ W POLSCE

I. WPROWADZENIE

Przy podejmowaniu decyzji gospodarczych nie należy pomijać konsekwencji podatkowych, wpływających na efektywność projektów inwestycyjnych. Przedmiotem artykułu jest przedstawienie i porównanie – na przykładzie inwestora niemieckiego¹ – skutków opodatkowania podstawowych form inwestycji bezpośrednich realizowanych w Polsce, tj. oddziału oraz spółki-córki.

Jeżeli za podjęciem decyzji o wyborze określonej formy inwestycji bezpośredniej nie przemawiają istotne czynniki pozapodatkowe, np. zamiar ograniczenia odpowiedzialności prawnej, tym większe znaczenie mają aspekty podatkowe. Poza przedstawieniem i porównaniem obciążeń podatkowych wynikających z wyboru przez przedsiębiorcę niemieckiego danej formy prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce, zamierzeniem autora jest także przedstawienie – w koniecznym skrócie – metodyki uwzględniania podatków przy ocenie opłacalności projektów inwestycyjnych. Analiza nie obejmuje skutków zdarzeń nieperiodycznych, tj. opodatkowania rozpoczęcia i zakończenia działalności gospodarczej, opodatkowania przekształceń, jak również nie uwzględnia podatkowych konsekwencji dokonywania wzajemnych świadczeń pomiędzy przedsiębiorstwami powiązаныmi (cienka kapitalizacja, ceny transferowe).

Podstawowymi formami wykonywania działalności gospodarczej w Polsce przez przedsiębiorcę zagranicznego są:

- oddział, nie posiadający podmiotowości prawnej i podatkowej,
- spółka osobowa, nie posiadająca podmiotowości prawnej ani podatkowej, lecz mająca zdolność prawną i zdolność procesową (tzw. ułomna osobowość prawną),
- spółka kapitałowa, posiadająca osobowość prawną i będąca podmiotem podatku².

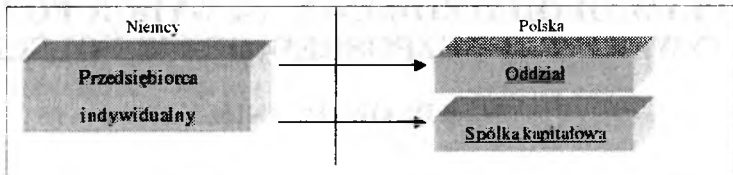
Ponieważ bieżące dochody przedsiębiorcy zagranicznego z udziału w spółce osobowej podlegają opodatkowaniu według zasad stosowanych względem oddziału (w oparciu o tzw. zasadę zakładu, patrz II.1), można ograniczyć się do porównania obciążeń podatkowych oddziału oraz spółki kapitałowej. Różnice w opodatkowaniu oddziału i spółki osobowej mogą po-

¹ Przedsiębiorcy z Niemiec znajdują się w czołówce inwestorów zagranicznych w Polsce, zarówno pod względem wartości inwestycji, jako i liczby inwestorów. Por. dane Państwowej Agencji Inwestycji Zagranicznych, http://www.paiz.gov.pl/facts2_3.html

² Ustawa z 19 listopada 1999 r. – Prawo działalności gospodarczej (Dz. U. 1999, Nr 101, poz. 1178 ze zm.).

jawić się zwłaszcza wtedy, gdy dochodzi do kolizji na tle odmiennego traktowania spółki osobowej jako podmiotu podatku przez państwo źródła (Polska) i państwo rezydencji przedsiębiorcy zagranicznego.³

W ujęciu graficznym problematykę opracowania można przedstawić następująco:

II. ZASADY OPODATKOWANIA ODDZIAŁU I KAPITAŁOWEJ SPÓŁKI-CÓRKI

1. Oddział

Z podatkowego punktu widzenia istotne jest przede wszystkim, czy utworzenie oddziału powoduje powstanie zakładu. Za „zakład” uważa się zgodnie z art. 5 ust. 1 umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania z Niemcami⁴ „stałą placówkę, w której całkowicie albo częściowo wykonuje się działalność przedsiębiorstwa”. Ponadto art. 5 ust. 2 tej umowy wymienia „filie” wśród przykładów placówek, mogących stanowić zakład, jeżeli zostaną wypełnione przesłanki zawarte w ust. 1, zwłaszcza kryterium stałości. Placówkę należy uznać za „stałą”, jeżeli w założeniu została utworzona na dłuższy okres, nawet pomimo tego, że faktycznie byłaby rozwiązana po krótkotrwałym okresie wykonywania działalności. Charakter tymczasowy placówki, co nie jest równoznaczne z krótkim okresem jej trwania, nie wypełnia kryterium stałości. Oddział przedsiębiorcy zagranicznego utworzony na gruncie prawa działalności gospodarczej stanowi placówkę o stałym charakterze, utworzoną dla wykonywania działalności gospodarczej w zakresie będącym przedmiotem działalności przedsiębiorcy zagranicznego. Wynika z tego, że utworzenie oddziału prowadzi do ustanowienia zakładu.

Stwierdzenie istnienia zakładu wywołuje daleko idące konsekwencje w zakresie opodatkowania dochodu przedsiębiorcy zagranicznego, stanowiąc punkt wyjścia dla rozstrzygnięcia takich kwestii podatkowych jak:

- 1) rozgraniczenie jurysdykcji podatkowej,
- 2) określenie zakresu przypisania przychodów i kosztów oddziałowi oraz jednostce macierzystej (centrali),
- 3) ustalenie wysokości dochodu przedsiębiorcy niemieckiego w danym roku podatkowym.

³ Zob. M. Jamróży, *Opodatkowanie dochodów przedsiębiorców zagranicznych z udziału w polskiej spółce osobowej*, „Przegląd Podatkowy” 2001, nr 6, s. 22 i n. Ponieważ według niemieckiego prawa podatkowego spółka osobowa nie posiada również podmiotowości podatkowej, nie dochodzi do kolizji na tle kwalifikacji podmiotowej spółki osobowej.

⁴ Umowa między Polską a Niemcami z 18 grudnia 1972 r. w sprawie zapobieżenia podwójnemu opodatkowaniu w zakresie podatków od dochodu i majątku; Dz. U. 1975, Nr 31, poz. 163 ze zm. (dalej: u.p.o. Niemcy).

Ad. 1) Z art. 7 ust. 1 u.p.o. Niemcy wynika, że państwu źródła (Polska) przysługuje wyłączne prawo opodatkowania dochodu przypisanego zakładowi. Dochód oddziału opodatkowany jest na zasadach ogólnych, tj. według stawki 27% (gdy przedsiębiorca zagraniczny ma formę spółki kapitałowej), albo według skali podatkowej 19-40% (gdy przedsiębiorca zagraniczny prowadzi samodzielnie działalność gospodarczą lub w formie spółki osobowej).

Konsekwencje podatkowe w państwie siedziby (Niemcy) uzależnione są od rodzaju wykonywanej działalności. W przypadku wykonywania tzw. aktywnej działalności dochód przypisany zakładowi jest wyłączony spod niemieckiego opodatkowania z zastrzeżeniem efektu progresji, tj. dochód ten zostaje uwzględniany przy ustalaniu stopy procentowej mającej zastosowanie tylko do dochodów podlegających opodatkowaniu w Niemczech (art. 21 ust. 2 lit.a u.p.o. Niemcy). Do rodzajów aktywnej działalności zalicza się *de lege lata* wytwarzanie lub sprzedaż dóbr i towarów, świadczenie usług technicznych albo działalność bankową, względnie ubezpieczeniową⁵, natomiast w przypadku wykonywania pozostałej (tzw. pasywnej) działalności zastosowanie ma metoda zaliczenia. Na poczet podatku w Niemczech zalicza się tylko tę część podatku zapłaconego w Polsce, która przypada proporcjonalnie na dochód oddziału.

Ad. 2) Za kryterium przypisania zakładowi zysków przyjmuje się fikcję, że zakład jest samodzielnym przedsiębiorstwem. Zgodnie z art. 7 ust. 1 zd. 2 u.p.o. Niemcy zyski przedsiębiorcy mogą być opodatkowane w państwie źródła tylko w takiej mierze, w jakiej mogą być przypisane zakładowi. Artykuł 7 ust. 2 u.p.o. Niemcy stanowi natomiast, że zakładowi należy przypisać takie zyski, jakie mógłby on osiągnąć, gdyby wykonywał taką samą lub podobną działalność w takich samych lub porównywalnych warunkach jako samodzielne przedsiębiorstwo i był całkowicie niezależny w stosunkach z przedsiębiorstwem macierzystym. W międzynarodowej praktyce przyjmuje się powszechnie, że w sytuacji, gdy przedmiotem transakcji pomiędzy zakładem i jednostką macierzystą są świadczenia wykonywane przez przedsiębiorcę w ramach jego zwykłej działalności gospodarczej (w obrocie zewnętrznym) należy je rozliczać według cen rynkowych (tj. z uwzględnieniem marży zysku). Uwzględnianie odpowiedniej marży w transakcji wewnętrznej ułatwia właściwe przypisanie oddziałowi zysku osiągniętego przez przedsiębiorstwo jako całość w obrocie z niezależnymi kontrahentami, natomiast w wyniku świadczeń wewnętrznych, nie mających przełożenia na obrót zewnętrzny (np. wyposażenie zakładu w kapitał, wykorzystanie licencji lub *know-how* w zakładzie, czynności zarządzania), nie powinna być stosowana jakakolwiek marża zysku, skoro przedsiębiorstwo jako całość nie generuje dochodu z takiej transakcji. Art. 7 ust. 3 u.p.o. Niemcy wyraźnie przewiduje odliczanie kosztów zarządzania i ogólnych kosztów administra-

⁵ Por. ust. 6 Protokołu z 18 grudnia 1972 r. w odniesieniu do art. 21 u.p.o. Niemcy. Zaznaczyć należy, że 14 maja 2003 r. została podpisana nowa umowa z RFN w sprawie zapobieżenia podwójnemu opodatkowaniu, przewidująca m.in. rozszerzenie zakresu aktywnej działalności; wejdzie w życie prawdopodobnie dopiero od 1 stycznia 2005 r. Zob. U. Klier, *Umowa między Polską a Niemcami w sprawie zapobieżenia podwójnemu opodatkowaniu*, w: *Opodatkowanie i rachunkowość w Polsce*, red. S. Kudert, J. Nabialek, Warszawa 2000, s. 135-205.

cyjnych według faktycznie poniesionych nakładów, niezależnie od miejsca ich powstania⁶.

Ad. 3) Oddział w Polsce jest zobowiązany prowadzić odrębną rachunkowość w języku polskim zgodnie z przepisami ustawy o rachunkowości⁷. Jeżeli na podstawie prowadzonych ksiąg rachunkowych nie jest możliwe wiarygodne określenie dochodu, dokonuje się oszacowania z zastosowaniem wskaźnika dochodu w stosunku do przychodu, określonego w art. 9 ust. 2a u.p.d.o.p.⁸ oraz art. 24b ust. 2 u.p.d.o.f.⁹ Należy zauważyć, że szacunku można dokonywać jedynie w sytuacjach wyjątkowych, jeżeli dane wynikające z ksiąg podatkowych, uzupełnione dowodami uzyskanymi w toku postępowania, nie pozwalają na ustalenie dochodu do opodatkowania (art. 23 § 3 Ordynacji podatkowej¹⁰).

Dla potrzeb opodatkowania w Niemczech dochód uzyskany poprzez polski oddział ustala się wyłącznie według niemieckiego prawa podatkowego. Operacje gospodarcze zarejestrowane w polskiej ewidencji rachunkowej zostają przejęte, po przeliczeniu na euro, do ksiąg handlowych niemieckiej jednostki macierzystej, z uwzględnieniem niemieckich przepisów dotyczących ujęcia i wyceny poszczególnych pozycji.

2. Spółka kapitałowa

Przymiot posiadania osobowości prawnej przez polską spółkę kapitałową powoduje, że dla celów opodatkowania należy rozdzielić sferę spółki i sferę wspólników. Spółka kapitałowa z siedzibą lub zarządem w Polsce podlega w kraju obowiązkowi podatkowemu od całości osiągniętych dochodów, ustalonych według zasad polskiego prawa podatkowego. W przypadku zatrzymania zysków w spółce udziałowiec niemiecki nie ponosi bezpośrednio żadnych obciążeń podatkowych w Polsce. Dopiero wypłata dywidendy prowadzi do powstania, spoczywającego na nim, ograniczonego obowiązku podatkowego w Polsce (art. 30 ust. 1 pkt 1 u.p.d.o.f., art. 22 ust. 2 u.p.d.o.p.), przy czym płatnikiem jest polska spółka kapitałowa. Umowa o unikaniu podwójnego opodatkowania ogranicza stawkę podatku pobieranego od wypłacanych dywidend do 5% w przypadku posiadania przez udziałowca niemieckiego w formie spółki kapitałowej udziałów w wysokości co najmniej 25% (według nowej umowy: 10%) kapitału polskiej spółki (art. 10 ust. 2 u.p.o. Niemcy); w pozostałych przypadkach stosuje się stawkę w wysokości 15%. Dla zastosowania obniżonej stawki wynikającej z umowy bilateralnej konieczne jest uzyskanie przez płatnika certyfikatu rezydencji.

Jeżeli udziałowcem jest przedsiębiorca indywidualny albo spółka osobowa, to zgodnie z niemieckim prawem podatkowym (po reformie z 2001 r.)

⁶ Zob. Komentarz do Umowy Modelowej OECD, art. 7, nr 17.3 i nast. Szczegółowo o wzajemnych rozliczeniach w transakcjach wewnętrznych zob. M. Jamróży, *Opodatkowanie oddziału przedsiębiorcy zagranicznego*, „Doradca Podatnika” 2001, nr 8, s. 5-7; 2001, nr 11, s. 9-11; 2001, nr 41, s. 6-8; 2002, nr 1, s. 8-10.

⁷ Ustawa z 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. 1994, Nr 121, poz. 591 ze zm.).

⁸ Ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych; tekst jedn.: Dz. U. 2000, Nr 54, poz. 654 ze zm. (dalej: u.p.d.o.p.).

⁹ Ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych; tekst jedn.: Dz. U. 2000, Nr 14, poz. 176 ze zm. (dalej: u.p.d.o.f.).

¹⁰ Ustawa z 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz. U. 1997, Nr 137, poz. 926 ze zm.).

jest opodatkowana jedynie połowa kwoty dywidendy brutto według indywidualnej stopy podatkowej niemieckiego wspólnika. Pobrany u źródła podatek od wypłacanej dywidendy może zostać zaliczony w pełnej wysokości na poczet zobowiązania podatkowego w Niemczech. Jeżeli natomiast udziałowcem jest spółka kapitałowa, dywidendy wypłacane przez polską spółkę kapitałową są zwolnione w Niemczech spod opodatkowania. Dlatego też podatek od dywidendy nie może zostać zaliczony na poczet niemieckiego podatku dochodowego od osób prawnych (niem. *Körperschaftsteuer*; dalej: KSt). Następnie, w razie wypłaty dywidendy otrzymanej z Polski na rzecz wspólników niemieckiej spółki kapitałowej, będących osobami fizycznymi, podlegają one (w połowie) opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych (niem. *Einkommensteuer*, dalej: ESt)¹¹.

III. PORÓWNANIE ODCIĄŻEŃ PODATKOWYCH

1. Wybór metody oceny obciążeń podatkowych

Ocena obciążeń podatkowych projektów inwestycyjnych poprzez samo porównanie nominalnych stawek podatkowych nie prowadzi do racjonalnych wyników. Przyczyny tego są dość oczywiste: nieuwzględnianie różnic w podstawie opodatkowania, progresywnych taryf (skal) podatkowych, różnic w globalnym obciążeniu podatkowym (z uwzględnieniem np. podatków majątkowych). Również kazuistyczne symulacje rozliczenia podatkowego na podstawie przyjętych założeń i wielkości są obarczone zasadniczymi wadami. W rezultacie tych symulacji następuje wprawdzie dokładne obliczenie obciążenia podatkowego w konkretnym przypadku, ale brakuje im przede wszystkim ogólności. Odzwierciedlają one najwyżej pewien trend. Dla uniknięcia operowania konkretnymi wielkościami (np. dochodu) w praktyce znajduje zastosowanie rachunek oparty na wyrażeniu całkowitego obciążenia w formie „zintegrowanego” podatku, poprzez uwzględnienie skutków poszczególnych rodzajów podatków i zależności pomiędzy nimi¹².

Każde z opisanych postępowania jest statyczne, bowiem pomija aspekt czasowy dokonywania (względnie otrzymywania) płatności. Natomiast czynnik upływu czasu jest uwzględniany w dynamicznych metodach rachunku inwestycyjnego: metodzie wartości bieżącej netto i metodzie wartości końcowej netto. W kontekście międzynarodowych porównań należy też wspomnieć o modelach ustalania efektywnego obciążenia podatkowego inwestycji, rozumianego najczęściej jako wielkość absolutna stanowiąca różnicę między rentownością brutto inwestycji (przed opodatkowaniem) a rentownością netto inwestycji (po opodatkowaniu).

W celu porównania obciążeń podatkowych wskazanych na wstępie przedsięwzięć inwestycyjnych poniżej przedstawiono integrację podatków w rachunku inwestycyjnym opartym na metodzie wartości końcowej (przy-

¹¹ Szczegółowo M. Jamrózy, *Betriebsstätte oder Tochtergesellschaft in Polen?*, Erich Schmidt Verlag, 2002, s. 112 i n.

¹² W literaturze zagranicznej mowa jest o „cząstkowym rachunku podatkowym”; zob. G. Rose, *Betriebswirtschaftliche Steuerlehre – Eine Einführung für Fortgeschrittene*, 1992.

szlej) netto. Podobnie jak metoda wartości bieżącej (zaktualizowanej) netto, uwzględnia ona zarówno efekty odsetkowe wynikające z czasowego rozkładu przepływów pieniężnych, jak i efektywność inwestycji alternatywnej. Dlatego poza inwestycją w formie zakładu bądź kapitałowej spółki-córki zostaje uwzględniona także możliwość zaniechania inwestycji bezpośredniej na rzecz lokaty finansowej¹³.

Wartość końcowa netto przed opodatkowaniem stanowi różnicę między majątkiem końcowym uzyskanym z realizacji danego projektu inwestycyjnego (oprocentowane przepływy pieniężne) oraz majątkiem końcowym uzyskanym z inwestycji alternatywnej (z uwzględnieniem oprocentowania). Wartość końcową można wyrazić wzorem:

$$NTV_T = -I_0 \cdot (1+i)^T + \sum_{t=1}^T CF_t \cdot (1+z)^{T-t}$$

gdzie:

- NTV_T wartość końcowa netto inwestycji, obliczona na moment czasowy T ,
 I_0 inicjujący wydatek w okresie 0,
 t zmienna czasowa ($t = 1, \dots, T$),
 CF_t bieżące przepływy pieniężne w okresie t ; rozpoczynające się w okresie 1,
 i oprocentowanie inwestycji alternatywnej,
 z oprocentowanie lokaty międzyokresowej.

2. Założenia

Przy modelowaniu złożonych stanów faktycznych celowe jest dokonanie uproszczeń. Przyjmuje się tu, że wszelkie płatności przypadają na koniec danego okresu, a stopy procentowe pozostają na stałym poziomie. Wychodzi się ponadto z założenia, że strumień pieniężny przed opodatkowaniem obydwu porównywanych projektów inwestycyjnych (zakład oraz kapitałowa spółka-córka) jest jednakowy¹⁴. Wartości końcowe alternatywnych przedsięwzięć inwestycyjnych zostaną ustalone w oparciu o następujące przesłanki:

- Inwestor niemiecki wykonuje samodzielnie działalność gospodarczą w Niemczech (przedsiębiorca indywidualny), przy czym posiada on 100% udziałów w polskiej spółce kapitałowej.
- Polska jednostka zależna uzyskuje dochody z działalności produkcyjnej (tzw. działalności aktywnej). Przyjmuje się, że zysk bilansowy (tu: dodatni przepływ pieniężny pomniejszony o odpisy amortyzacyjne) odpowiada dochodowi podatkowemu. Przy ustalaniu podstawy opodatkowania polskiej jednostki zależnej nie wynikają żadne różnice z zastosowania wewnętrznych regulacji prawa polskiego i niemieckiego. Uwzględnia się wyłącznie opodatkowanie podatkami dochodowymi, tj. podatkiem dochodowym od osób fizycznych (PDOFiz, ESt), podatkiem dochodowym od osób prawnych (PDOPr, KSt) oraz podatkiem od dywidend pobieranym u źródła.

¹³ Odnośnie do pojęcia „inwestycja” oraz stosowania metod oceny opłacalności projektów inwestycyjnych zob. szerzej np. J. Hundsdoerfer, M. Jamróży, *Wpływ podatków na decyzje inwestycyjne przedsiębiorstwa*, „Przegląd Podatkowy” 1999, nr 11, s. 23 i n.

¹⁴ Obszernie J. Hundsdoerfer, M. Jamróży, *Optymalizacja podatkowa inwestycji bezpośrednich inwestorów niemieckich w Polsce*, w: *Opodatkowanie i rachunkowość w Polsce*, red. S. Kudert, J. Nabialek, Warszawa 2000, s. 234 i n.

- Zarówno zakład, jak i spółka kapitałowa zatrzymują zyski (po opodatkowaniu), inwestując je w Polsce według stopy procentowej z przyjętej dla lokaty międzyokresowej. Zakład dokonuje cyklicznych płatności na rzecz centrali (przedsiębiorcy niemieckiego) jedynie w wysokości bieżących zobowiązań w podatku dochodowym od osób fizycznych (ESt), wynikających z efektu progresji. Dopiero na końcu przyjętego okresu T następuje wypłata zgromadzonych środków na rzecz przedsiębiorcy niemieckiego.
- Odsetki od lokaty międzyokresowej polskiej jednostki zależnej są reinwestowane w Polsce do końca okresu obliczeniowego T w formie oprocentowanej lokaty. Inwestycja alternatywna przedsiębiorcy niemieckiego następuje w obrębie jego majątku osobistego.

3. Zakład

Przepływy pieniężne każdego okresu CF_t z realizacji inwestycji w formie zakładu zostają pomniejszone o kwoty podatków dochodowych należnych w Polsce i Niemczech. Od dochodów przypisanych zakładowi zostaje zapłacony podatek dochodowy od osób fizycznych (PDOFiz) oraz niemiecki ESt z tytułu progresji. Odsetki od lokaty alternatywnej są opodatkowane niemieckim podatkiem dochodowym od osób fizycznych (ESt). Odsetki od lokaty międzyokresowej środków uwalnianych w trakcie realizacji inwestycji zostają pomniejszone o PDOFiz. Wartość końcowa po opodatkowaniu inwestycji bezpośredniej w formie zakładu wynosi więc:

$$\begin{aligned}
 NTV_{T,s}[Zak] = & -I_0 \cdot (1+i \cdot (1-s_{ES}^D))^T \\
 & \text{(inwestycja alternatywna w Niemczech)} \\
 & + \sum_{t=1}^T (CF_t - S_t^{Fiz(PL)} [P_t^{Zak(PL)}] - S_t^{PVES(D)} [P_t^{Zak(D)}]) \cdot (1+z^{PL} \cdot (1-s_{Fiz}^{PL}))^{T-t} \\
 & \text{(PDOFiz w Polsce) \quad ESt w Niemczech \quad lokata międzyokresowa}
 \end{aligned}$$

gdzie:

$NTV_{T,s}[Zak]$	wartość końcowa netto po opodatkowaniu w momencie czasowym T ,
I_0	inicjujący wydatek w okresie 0,
i	stopa procentowa dla inwestycji alternatywnej,
s_{ES}^D	stawka graniczna ESt od odsetek od lokaty alternatywnej, z założenia stała,
t	zmienna czasowa ($t = 1, \dots, T$),
CF_t	przepływy pieniężne w okresie t ,
$S_t^{Fiz(PL)} [P_t^{Zak(PL)}]$	PDOFiz w okresie t , zależny od (ustalonego według prawa polskiego) dochodu zakładu w okresie t ,
$S_t^{PVES(D)} [P_t^{Zak(D)}]$	wyższy niemiecki ESt z zastrzeżenia progresji w okresie t , zależny od dochodu zakładu w okresie t ,
z^{PL}	oprocentowanie lokaty międzyokresowej,
s_{Fiz}^{PL}	graniczna stawka PDOFiz, z założenia stała.

Zysk (dochód) polskiego zakładu, ustalony według prawa polskiego, jest opodatkowany podatkiem dochodowym od osób fizycznych: $S_t^{Fiz(PL)} [P_t^{Zak(PL)}]$. W uproszczeniu wyraża się go jako różnicę pomiędzy dodatnimi przepływami pieniężnymi CF_t i odpisami amortyzacyjnymi A_t^{PL} danego okresu. Zakłada się, że dokonywanie odpisów amortyzacyjnych od nabytych w okresie 0 środków trwałych lub wartości niematerialnych i prawnych rozpoczyna się dopiero w okresie 1. Jeżeli przewidywany okres używania składników majątku trwałego odpowiada długości przyjętego horyzontu czasowego T , to obciążenie podatkiem dochodowym od osób fizycznych w Polsce wynosi:

$$S_t^{Fiz(PL)} = (CF_t - A_t^{PL}) \cdot s_{Fiz}^{PL} = \left(CF_t - \frac{I_0}{T} \right) \cdot s_{Fiz}^{PL}$$

gdzie: A_t^{PL} odpisy amortyzacyjne w okresie t .

W Niemczech dochody polskiego zakładu, określone według prawa niemieckiego, uwzględnia się przy ustalaniu stopy procentowej ESt stosowanej do dochodów ze źródeł podlegających opodatkowaniu (efekt progresji). Zobowiązanie podatkowe w niemieckim ESt, powstające w wyniku zastrzeżenia progresji, wyraża symbol $S_t^{PVES(D)}$. Dodatkowe obciążenie podatkowe z tytułu progresji stanowi różnicę pomiędzy kwotą podatku obliczonego od podstawy opodatkowania przy zastosowaniu stawki ustalonej z uwzględnieniem dochodów zwolnionych od podatku (przypisanych polskiemu zakładowi) oraz kwotą ESt pobieranego od podstawy opodatkowania, nie uwzględniającej dochodów zakładu. Jeżeli dochód do opodatkowania podatnika znajduje się w obszarze z proporcjonalnym przebiegiem niemieckiej taryfy podatkowej (od roku 2002: 48,5% dla podstawy wymiaru podatku przekraczającej 55.008 Euro u osób rozliczających się indywidualnie) kwotę ESt z tytułu progresji można wyrazić w sposób następujący:

$$\begin{aligned} S_t^{PVES(D)} &= \frac{S_t^{ES(D)} [PO_t + P_t^{Zak(D)}]}{PO_t + P_t^{Zak(D)}} \cdot PO_t - S_t^{ES(D)} [PO_t] \\ &= \frac{0,485 \cdot (PO_t + P_t^{Zak(D)}) - 9,872}{PO_t + P_t^{Zak(D)}} \cdot PO_t - (0,485 \cdot PO_t - 9,872) \\ &= 9,872 \cdot \frac{P_t^{Zak(D)}}{PO_t + P_t^{Zak(D)}} \end{aligned}$$

4. Kapitałowa spółka-córka

Różnice między wartością końcową inwestycji realizowanej w formie polskiej spółki kapitałowej a wartością końcową inwestycji realizowanej w formie zakładu wynikają przede wszystkim z tego, że:

- dochód kapitałowej spółki-córki podlega opodatkowaniu polskim PDOPr;
- dywidenda wypłacona przez polską spółkę kapitałową w okresie T podlega w Polsce opodatkowaniu podatkiem od dywidend pobieranym u źródła. Podatek ten zaliczany jest jednak na poczet zobowiązania przedsiębiorcy niemieckiego z tytułu niemieckiego ESt;

- $\frac{1}{2}$ dywidendy wypłaconej przez polską spółkę kapitałową podlega opodatkowaniu ESt. Należy uwzględnić, że w wysokości I_0 następuje – neutralny pod względem podatkowym – zwrot kapitału początkowego.

Z powyższego wynika wartość końcowa netto inwestycji w formie spółki kapitałowej:

$$NTV_{T,i}[SpC] = -I_0 \cdot \left(1 + i \cdot (1 - s_{ES}^D)\right)^T$$

Inwestycja alternatywna w Niemczech

$$+ \sum_{t=1}^T (CF_t - S_t^{Pr(PL)} [P_t^{SpC(PL)}]) \cdot (1 + z^{PL} \cdot (1 - s_{Pr}^{PL}))^{T-t}$$

(PDOPr w Polsce)

$$- S_T^{Dyw(PL)}$$

(podatek u źródła od dywidendy w okresie T)

$$+ S_T^{Dyw(PL)}$$

(zaliczenie podatku od dywidendy w Niemczech)

$$- \frac{s_{ES}^D}{2} \left[\sum_{t=1}^T (CF_t - S_t^{Pr(PL)} [P_t^{SpC(PL)}]) \cdot (1 + z^{PL} \cdot (1 - s_{Pr}^{PL}))^{T-t} - I_0 \right]$$

(ESt w Niemczech)

$NTV_{T,i}[SpC]$ wartość końcowa po opodatkowaniu spółki-córki w momencie T ,

$S_t^{Pr(PD)} [P_t^{SpC}]$ PDOPr w okresie t , zależny od dochodu w okresie t ,
 $S_T^{Dyw(PD)}$ podatek u źródła od dywidendy wypłaconej przez polską kapitałową spółkę-córkę w momencie T ,

i oprocentowanie lokaty alternatywnej w Niemczech,

z^{PL} oprocentowanie lokaty międzyokresowej w Polsce,

s_{ES}^D stawka graniczna ESt, z założenia stała,

s_{Pr}^{PL} stawka PDOPr.

5. Porównanie opłacalności obydwu projektów inwestycyjnych

Obydwie formy inwestycji bezpośrednich można ze sobą porównać, tworząc różnicę ich wartości końcowych. Wychodząc od wartości końcowej spółki kapitałowej, dodatnia różnica oznacza, że realizacja inwestycji w formie spółki-córki jest bardziej opłacalna niż w formie zakładu. Na opłacalność danej inwestycji bezpośredniej w stosunku do inwestycji alternatywnej wskazuje sama jej wartość końcowa (jeżeli jest ujemna, korzystniejsze jest dokonanie inwestycji finansowej).

$$\Delta NTV_{T,s} = NTV_{T,s} [SpC] - NTV_{T,s} [Zak]$$

$$= \left(\sum_{t=1}^T (CF_t \cdot (1 - s_{Pr}^{PL}) + A_t \cdot s_{Pr}^{PL}) \cdot (1 + z^{PL} \cdot (1 - s_{Pr}^{PL}))^t \right) \left(1 - \frac{s_{ES}^D}{2} \right) + I_0 \cdot \frac{s_{ES}^D}{2}$$

$$- \sum_{t=1}^T (CF_t \cdot (1 - s_{Fiz}^{PL}) + A_t \cdot s_{Fiz}^{PL} - S_t^{PVES(D)} [P, Zak(D)]) \cdot (1 + z^{PL} \cdot (1 - s_{Fiz}^{PL}))^{t-1}$$

Z zestawienia wartości końcowych wynikają następujące różnice w opodatkowaniu obydwu inwestycji:

- W okresie tezauryzacji zysków dochód kapitałowej spółki-córki podlega polskiemu PDOPr (27 %), a dochód zakładu – PDOFiz (w przedziale 19%–40%).
- Dochód kapitałowej spółki-córki jest opodatkowany w Niemczech dopiero w momencie wypłaty dywidendy (w okresie T). Dochód przypisany zakładowi podlega natomiast jedynie opodatkowaniu niemieckim ESt z tytułu progresji, przy czym kwota zobowiązania podatkowego jest niższa niż 9.872 Euro za dany okres. Z drugiej strony ESt uiszcza się okresowo, a nie dopiero przy wypłacie zysków, w konsekwencji czego dla inwestycji w formie zakładu powstaje niekorzystny efekt odsetkowy. Od uwarunkowań konkretnego przypadku zależy, czy niekorzystny dla spółki kapitałowej efekt stopy podatkowej (podwójne opodatkowanie w sensie ekonomicznym: PDOPr w Polsce, ESt w Niemczech; patrz tabela niżej) zostanie skompensowany korzyściami płynącymi z efektu odsetkowego. Ograniczenie wielkości absolutnej ESt pobieranego z tytułu efektu progresji powoduje, że w przypadku wysokich oczekiwanych dochodów inwestycja w formie zakładu będzie zasadniczo bardziej efektywna niż w formie kapitałowej spółki-córki.
- Odsetki od lokaty międzyokresowej uzyskiwane przez polską spółkę kapitałową podlegają w pierwszej kolejności opodatkowaniu polskim PDOPr (27 %), a następnie (w okresie T) niemieckim ESt. W przypadku zakładu występują jedynie obciążenia z tytułu polskiego PDOFiz. Wynika to także z uproszczenia, że odsetek od lokaty międzyokresowej zakładu nie uwzględnia się dla potrzeb obliczenia efektu progresji w Niemczech.

Dla zobrazowania „efektu stopy podatkowej”, o którym była mowa wyżej, dokonuje się poniżej prostego (jednookresowego) porównania wysokości obciążeń podatkowych obydwu analizowanych projektów inwestycyjnych, stosując każdorazowo graniczne stawki podatkowe:

	zakład	spółka kapitałowa
dochód przed opodatkowaniem	100	100
podatek dochodowy w Polsce (40%; 27%)	- 40	- 27
podatek od dywidend (15%)	--	10,95
dochód do opodatkowania w Niemczech	efekt progresji pominięty	36,5 (1/3 x 73)
podatek ESt (48,5%)	-	- 17,70
zaliczenie podatku od dywidend	-	+ 10,95
dochód po opodatkowaniu	60	55,30

IV. UWAGI KOŃCOWE

W opracowaniu zostały porównane za pomocą metody wartości końcowej netto bieżące obciążenia podatkowe dwóch podstawowych form inwestycji bezpośrednich, tj. zakładu oraz spółki kapitałowej. Z analizy wynika, że w przypadku niemieckiego przedsiębiorcy indywidualnego (względnie spółki osobowej) inwestycja w Polsce w formie zakładu (oddziału, spółki osobowej) jest pod względem podatkowym generalnie efektywniejsza niż założenie spółki kapitałowej. Dotyczy to zwłaszcza inwestycji przynoszących wysokie (w wielkościach absolutnych) zyski, gdyż wielkość niekorzystnego dla zakładu efektu progresji jest ograniczona. Również w aspekcie np. rozliczania strat zakład wykazuje korzyści podatkowe wynikające z możliwości ich rozliczania w Niemczech w ramach negatywnego efektu progresji.

Należy podkreślić, że opłacalność danego projektu inwestycyjnego nie należy oceniać wyłącznie na podstawie bieżącego opodatkowania. W planowaniu podatkowym należy uwzględniać szereg innych czynników, np. ukształtowanie wzajemnych stosunków umownych (ceny transferowe), sposób finansowania, politykę dywidendy, opodatkowanie zdarzeń nieperiodycznych, strukturę organizacyjną, itd. Również pozapodatkowe aspekty nie stanowiły przedmiotu rozważań.

TAXATION AND CHOICE OF DIRECT INVESTMENT FORM IN POLAND

Summary

The paper makes a comparison by means of the net terminal value method the current tax charges of two basic forms of direct investment, i.e. partnership/branch and company. The analysis shows that in the case of a German private businessman or partnership in Poland it is generally more advantageous in terms of tax to establish a partnership/branch than a company. This refers especially to highly profitable investments (i.e. yielding high profits in terms of absolute figures), since the size of the unwelcome progression effect is limited. Also in the aspect of e.g. loss settlement a partnership/branch has the benefit to settle the loss in Germany, which is beneficial due to the negative progression effect.

The profitability of a certain investment project should not, however, be judged solely on the basis of the current taxation. During tax planning one should allow for a number of other factors, e.g. shape of mutual contractual relations (transfer prices), method of financing, dividend policy, taxation on occasional events, organizational structure, etc.